

C/2024/1046

9.2.2024

Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Vihreän kehityksen ohjelman monitasoinen hallinnointi – hallinnosta annetun asetuksen tarkistaminen”

(C/2024/1046)

Esittelijä: Joško KLISOVIĆ (HR, PES), Zagrebin kaupunginvaltuuston puheenjohtaja

POLIITTISET SUOSITUKSET

EUROOPAN ALUEIDEN KOMITEA (AK),

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma tulevaisuuden vaatimukset huomioon ottavana toimintapoliittisena kehyksenä

1. katsoo, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kunnianhimoiset tavoitteet edellyttävät ennennäkemättömiä ja poikkeuksellisen nopeita muutoksia tulevalla kriittisen tärkeällä vuosikymmenellä ja että niistä suuri osa on toteutettava paikallis- ja aluetasolla. Tämä edellyttää vahvaa panostusta sellaisiin välineisiin ja toimenpiteisiin, joilla voidaan varmistaa muutosten sujuva toteuttaminen. Lisäksi olisi tuettava vähemmän kehittyneitä alueita, jotta vältetään alueiden välisten erojen kasvaminen, ja siirryttävä kohti kestävää hyvinvointia koskevaa eurooppalaista kehystä.
2. korostaa, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelman paikalliset vaikutukset on otettava huomioon, sillä se pannaan suurelta osin täytäntöön paikallis- ja aluetasolla. Paikallis- ja alueviranomaiset onkin osallistettava jo hyvin varhaisessa vaiheessa, jotta EU:n poliittisessa päätöksenteossa voidaan hyödyntää sitä, että ne tuntevat sosiaalisen ja taloudellisen kontekstin, jossa EU:n politiikkoja toteutetaan. AK sitoutuu ottamaan aktiivisen johtavan roolin tässä paikallisten vaikutusten arvioinnissa.
3. toteaa, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan, joka julkaistiin vuonna 2019, on kohdistunut toistuvia haasteita erilaisten kriisien seurauksena, mutta se on silti osoittautunut keskeiseksi apuvälineeksi, joka parantaa EU:n alueiden ja kuntien kykyä selviytyä kriiseistä ja mukautua uusiin tilanteisiin. Jotta ohjelma voisi jatkossakin parantaa tätä selviytymiskykyä, sen täytäntöönpanomekanismien on oltava kunnianhimoisia ja kriisinkestäviä ja tarjottava pitkän aikavälin visio EU:n paikallisalueille.
4. kehottaaakin Euroopan komissiota jatkamaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelman viitoittamalla tiellä EU:n toimielinten seuraavalla toimikaudella, jotta varmistetaan toimikauden yli ulottuva vakaa toimintakehys. Sitä varten olisi julkaistava uusi tiedonanto ”Vihreän kehityksen ohjelma 2.0” ja harkittava – kuten vuoteen 2030 ulottuvan ympäristöalan toimintaohjelman väliarviointia koskevassa säännöksessä säädetään – lainsäädäntöehdotuksen antamista ympäristöalan toimintaohjelman hallinnosta, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 663/2009 ja (EY) N:o 715/2009, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 94/22/EY, 98/70/EY, 2009/31/EY, 2009/73/EY, 2010/31/EU, 2012/27/EU ja 2013/30/EU, neuvoston direktiivien 2009/119/EY ja (EU) 2015/652 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 525/2013 kumoamisesta (EUVL L 328, 21.12.2018, s. 1).
5. pyytää Euroopan unionin neuvostoa, Euroopan parlamenttia ja Euroopan komissiota sitoutumaan vahvemmin energiaunionin ja ilmastotoimien hallinnosta annetun asetuksen läpikotaiseen uudelleentarkasteluun ja tarkistamiseen käyttäen lähtökohtana hallintoasetuksen (2) 45 artiklan vaatimuksia sekä parantamaan eurooppalaisen ilmastolain täytäntöönpanoa. Näin saadaan aikaan kansallisisille, alueellisille ja paikallisille ratkaisuille tilaa jättävä vakaa ja johdonmukainen oikeudellinen kehys, joka on välttämätön edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Komitea korostaa, että AK ja paikallis- ja alueviranomaiset on otettava täysipainoisesti mukaan uudelleentarkastelutyöhön.

(1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/1119, annettu 30 päivänä kesäkuuta 2021, puitteiden vahvistamisesta ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi sekä asetusten (EY) N:o 401/2009 ja (EU) 2018/1999 muuttamisesta (eurooppalainen ilmastolaki) (EUVL L 243, 9.7.2021, s. 1).

(2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2018/1999, annettu 11 päivänä joulukuuta 2018, energiaunionin ja ilmastotoimien hallinnosta, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 663/2009 ja (EY) N:o 715/2009, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 94/22/EY, 98/70/EY, 2009/31/EY, 2009/73/EY, 2010/31/EU, 2012/27/EU ja 2013/30/EU, neuvoston direktiivien 2009/119/EY ja (EU) 2015/652 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 525/2013 kumoamisesta (EUVL L 328, 21.12.2018, s. 1).

6. katsoo, että vihreän kehityksen ohjelmasta olisi tehtävä kestävä kehityksen tavoitteita koskevan kehityksen kanssa yhdenmukaisempi yleisstrategia. Tavoitteena olisi kattaa kestävä kehityksen tärkeimmät ulottuvuudet ja hyödyntää ympäristötavoitteiden ja sosiaalisten tavoitteiden saavuttamisen tuomat yhteiset edut, niin että kurssi on kohti ilmastoneutraaliustavoitetta. Tällainen toiminta olisi johdonmukaista maailmanlaajuisella tasolla, muun muassa ilmastotavoitteiden ja kestävä kehityksen tavoitteiden synergioita analyysoivassa YK:n asiantuntijaryhmässä⁽³⁾, käytävien keskustelujen kanssa.
7. korostaa koulutus-, uudelleen- ja täydennyskoulutusohjelmien merkitystä paikallisyhteisöjen valmistautumisessa vihreään siirtymään. Komitea kehottaa jäsenvaltioita investoimaan koulutusaloitteisiin, joilla edistetään ympäristötietoisuutta ja välitetään kansalaisille uuden vihreän talouden kannalta merkityksellisiä taitoja, ja toteuttamaan paikallisia ja alueviranomaisille kohdennettua tukea ja valmiuksien kehittämisalioitteita, jotta varmistetaan niiden aktiivinen osallistuminen ja panos vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden saavuttamiseen.
8. korostaa, että vihreän kehityksen ohjelman kehityksen uudelleentarkastelussa on otettava huomioon kaikki haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin liittyvät näkökohdat, jotta voidaan vastata paremmin sosiaalisiin ja alueellisiin tarpeisiin. Tämä edellyttää systemaattisempaa johdonmukaisuutta EU:n varojen osoittamisessa aina monivuotisesta rahoituskehiksestä alkaen. Komitea suhtautuu myönteisesti Euroopan komission työhön kestävä ja osallistavan hyvinvoinnin edistämiseksi⁽⁴⁾ tärkeänä ensi askeleena kohti sellaista eurooppalaista hallintoa, jossa käytetään BKT:n lisäksi muitakin merkityksellisiä indikaattoreita.
9. kehottaa liittämään terveys- ja tasa-arvopolitiikat rakenteellisemmin vihreän kehityksen ohjelman kehikseen ja soveltamaan tässä EU:n sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisajattelua ja yhteinen terveys -periaatetta⁽⁵⁾.
10. korostaa, että kaikki asiaankuuluvat sidosryhmät on otettava mukaan vihreän kehityksen ohjelman painopisteiden täytäntöönpanoon, ja viittaa saasteettomuutta käsittelevästä sidosryhmäfoorumista – jonka puheenjohtajina toimivat Euroopan komissio ja AK – saatuihin myönteisiin kokemuksiin. AK sitoutuu tukemaan edelleen saasteettomuutta käsittelevää sidosryhmäfoorumia ja ehdottaa sen sisällyttämistä vihreän kehityksen ohjelmaan 2.0, jotta se voisi jatkaa työtään pitkällä aikavälillä myrkyttömään ympäristöön tähtäävän Euroopan vihreän kehityksen ohjelman saasteettomuustavoitteen saavuttamiseksi.
11. korostaa, että vihreän kehityksen ohjelman hallinnon ja täytäntöönpanon asianmukaisen ohjauksen varmistamiseksi tarvitaan kattava seuranta- ja kartoittamisjärjestelmä⁽⁶⁾, jossa kiinnitetään erityistä huomiota tiettyjen alueiden – myös syrjäisten ja maaseutualueiden – erityispiirteisiin ja haavoittuvuuksiin kaikkien eurooppalaisten kestävä ja osallistavan hyvinvoinnin edistämiseksi. Tässä yhteydessä on huomioitava etenkin eri alueiden alttius luonnonilmiöille, kuten maanjäristyksille ja tulville. EU:n olisi laadittava nykyisten indikaattorien⁽⁷⁾ pohjalta yhdenmukainen indikaattorien joukko, jonka avulla pystytään erottelamaan keskeiset valtiotasoa alempien tasojen tiedot riittävällä tarkkuudella, kuten jo tehdään esimerkiksi kaupunki- ja aluekohtaisissa saasteettomuustulostauluissa⁽⁸⁾. Komitea pitää myönteisenä uutta eurooppalaista ilmastoneutraaliuden seurantakeskusta koskevaa aloitetta⁽⁹⁾, joka on tärkeä edistysaskel tässä asiassa. Näitä indikaattoreita voidaan käyttää myös Pariisin sopimuksen mukaisten kansallisesti määriteltyjen panosten jatkuvaan seurantaan ja päivittämiseen.
12. tunnustaa ilmastopimuksen lähettiläiden keskeisen roolin kussakin jäsenvaltiossa ilmastomuutosta koskevan tietoisuuden lisäämisessä ja kestävien käytäntöjen edistämässä paikallistasolla. Komitea kannustaa jäsenvaltioita laajentamaan ja tukemaan ilmastopimuksen lähettiläiden aloitteita ruohonjuuritason osallistumisen ja tietämyksen levittämisen edistämiseksi sekä näiden toimien yhdistämiseksi paremmin EU:n muihin vihreän kehityksen ohjelman aloitteisiin, kuten Euroopan kaupunginjohtajien ilmastopimukseen.
13. korostaa luotettavien, johdonmukaisten ja avoimesti saatavilla olevien tietojen tarvetta, jotta voidaan ennakoida kaavailtujen toimintapolitiikkokojen vaikutuksia, arvioida nykyisiä puitteita, suunnitella infrastruktuuria, arvioida kansallisia, alueellisia ja paikallisia ohjelmia ja määrittää painopisteitä. Komitea kehottaa perustamaan tämän ongelman ratkaisemiseksi Euroopan energiaviraston, joka tarjoaisi puolueettoman tieto-, seuranta- ja osaamisinfrastruktuurin energiapolitiittista päätöksentekoa varten.

⁽³⁾ Harnessing Climate and SDGs Synergies, Department of Economic and Social Affairs (<https://sdgs.un.org/climate-sdgs-synergies>).

⁽⁴⁾ Komission tiedonanto – Strateginen ennakointiraportti 2023 (COM(2023) 376 final).

⁽⁵⁾ https://www.who.int/health-topics/one-health#tab=tab_1

⁽⁶⁾ Alueiden komitean lausunto aiheesta ”Puhdas maapallo kaikille – Eurooppalainen visio kukoistavasta, nykyaikaisesta, kilpailukykyisestä ja ilmastoneutraalista taloudesta” (EUVL C 404, 29.11.2019, s. 58) (ENVE-VI/037).

⁽⁷⁾ Raportti ”Measuring Progress towards Climate Neutrality, Ecologic Institute (<https://www.ecologic.eu/18153>).

⁽⁸⁾ https://environment.ec.europa.eu/events/zero-pollution-urban-and-regional-scoreboard-workshop-2023-04-25_en

⁽⁹⁾ <https://climateobservatory.eu/>

Energiaunionin ja ilmastotoimien hallinnosta annetun asetuksen tarkistaminen

14. katsoo, että hallintoasetuksesta on tullut keskeinen väline ilmasto- ja energiapolitiikan täytäntöönpanossa ja että siitä voi tulla yksi koko Euroopan vihreän kehityksen ohjelman täytäntöönpanon kulmakivistä. Komitea kehottaa sitä varten jäsenvaltioita varmistamaan paremmin kansallisten kestävä kehityksen strategioidensa johdonmukaisuuden ja täydentävyyden.

15. uskoo, että hallintoasetuksessa säädettyjä kansallisia pitkän aikavälin strategioita voitaisiin täydentää ja laajentaa niin, että ne kattavat useampia vihreän kehityksen ohjelman osa-alueita ja myös oikeudenmukaisen siirtymän. Tavoitteena olisi edistää kestävää hyvinvointia ja tehdä näistä strategioista vihreän kehityksen ohjelmaa koskevia kansallisia pitkän aikavälin strategioita. Tässä olisi otettava huomioon Euroopan komission Intelligent Cities Challenge -aloitteen mukainen suunnitelma paikallisista vihreän kehityksen ohjelmista⁽¹⁰⁾. Kansallisissa energia- ja ilmastosuunnitelmissa ja kansallisissa sopeutumisstrategioissa säilytettäisiin sen sijaan niiden nykyinen soveltamisala. Vihreän kehityksen ohjelman kehystä koskevien kansallisten pitkän aikavälin strategioiden olisi oltava riittävän joustavia siihen, että jäsenvaltiot voivat hyödyntää olemassa olevia, soveltamisalaltaan ja tavoitteiltaan vastaavia kansallisia suunnitelmia.

16. suhtautuu myönteisesti OECD:n työhön, joka koskee kestävä kehitystä tukevan politiikan johdonmukaisuutta. AK kehottaa Euroopan komissiota panemaan tämän kehityksen laajemmin täytäntöön sisällyttämällä se tarkistettuun hallintoasetukseen. Pohjaksi olisi otettava eurooppalaisen ilmastolain 6 ja 7 artiklassa säädetyt johdonmukaisuustarkastukset ja useissa EU:n jäsenvaltioissa käytössä olevat hyvät käytännöt⁽¹¹⁾.

17. katsoo, että ilmastoa ja energiaa koskevien monitasoisten vuoropuhelujen ja kuulemisten heikko laatu joissakin jäsenvaltioissa⁽¹²⁾ on vakava uhka hallintoasetuksen menestykselle täytäntöönpanolle⁽¹³⁾, joka voi onnistua vain kuntien ja alueiden aidon osallistumisen avulla⁽¹⁴⁾. Komitea kehottaa tiukentamaan hallintoasetuksen 11 artiklaa ja ehdottaa, että tarkistetussa 11 artiklassa jäsenvaltiot veloitetaan omien hallinnollisten edellytystensä mukaisesti käynnistämään pysyvä ilmasto- ja energia-alan monitasoinen vuoropuhelu, jossa keskustellaan kansallisista energia- ja ilmastosuunnitelmista ja jota voidaan tarvittaessa laajentaa kattamaan kaikki Euroopan vihreän kehityksen ohjelman osa-alueet. Vastaaviksi voitaisiin katsoa jäsenvaltioissa jo olemassa olevat rakenteet, joilla on samankaltainen tehtävä ja tarkoitus.

18. painottaa, että etenkin tiheästi asutut kaupungit ovat haavoittuvimpia ja maapallon lämpötilan nousun kielteiset vaikutukset koettelevat niitä eniten. Komitea huomauttaa, että kaupunkien ja suurkaupunkien rakenne ja asuinolot eivät ole läheskään samanlaisia saman maan sisällä, ja pitää siksi tärkeänä, että paikallis- ja alueviranomaisia kuullaan kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien toimien ja toimenpiteiden suunnitteluvaiheessa säännöllisesti.

19. korostaa, että tarvitaan kohdennettua rahoitusta ja resursseja, joilla tuetaan työvoiman uudelleen- ja täydennyskoulutusta alueilla, joihin vihreä siirtymä vaikuttaa voimakkaasti. Komitea kehottaa jäsenvaltioita tekemään yhteistyötä paikallis- ja alueviranomaisten ja teollisuuden sidosryhmien kanssa sellaisten koulutuskeskusten ja -ohjelmien perustamiseksi, joilla puututaan näiden alueiden erityisiin osaamisvajaisiin.

20. katsoo, että monitasoisen vuoropuhelun puuttumista tai heikkoa laatua voitaisiin pitää vankkana perustana sille, että Euroopan komissio antaa jäsenvaltion kansallista energia- ja ilmastosuunnitelmaa koskevia suosituksia, sillä nämä puutteet voisivat viime kädessä heikentää koko suunnitelman uskottavuutta. Asiasta vastaaville Euroopan komission osastoille olisi annettava riittävät resurssit vaadittavien tarkastusten tekemiseen niin kuin jo nyt ympäristölainsäädäntöön liittyvien vastaavien neuvoa-antavien velvoitteiden tapauksessa.

⁽¹⁰⁾ www.intelligentcitieschallenge.eu/news/local-green-deals-blueprint-action

⁽¹¹⁾ <https://www.oecd.org/gov/pcsd/pcsd-country-profiles.htm>

⁽¹²⁾ AK:n tutkimus, *Local and regional authorities in the governance of the energy union*, 2023.

⁽¹³⁾ Ks. Faber, Ricarda, D. Kocher ja M. Duwe (2023), *Progress on the implementation of national Multilevel Climate and Energy Dialogues: Assessing Member States' own reporting. A preliminary assessment of the implementation of Article 11 of the EU's Governance Regulation*. 4i-TRACTION Procedural Governance Series. Ecologic Institute, Berliini.

⁽¹⁴⁾ <https://unhabitat.org/urban-climate-action-the-urban-content-of-the-ndcs-global-review-2022>

21. ehdottaa, että uusissa pysyvissä ilmasto- ja energia-alan monitasoisissa vuoropuheluissa olisi kannustettava käyttämään yhteissuunnittelumenettelyjä niiden asiaankuuluvien valtiotasoa alempien hallintotasojen kanssa, joilla on suoraa toimivaltaa ilmasto-, energia- ja ympäristöasioissa. Vuoropuhelua voitaisiin aktivoida asianomaisessa jäsenvaltiossa kansallisen viranomaisen tai paikallis- ja alueviranomaisten ryhmän pyynnöstä.

22. katsoo, että hallintoasetuksen tarkistetulla 11 artiklalla olisi varmistettava monitasoisen vuoropuhelun laatu pitkäjänteisesti ilmasto- ja energiapoliittisten neuvottelujen valmistelusta aina täytäntöönpanovaiheeseen, jotta voidaan helpommin vaihtaa tietoja esteistä ja edistävistä tekijöistä. Euroopan komission olisi annettava jäsenvaltioille ohjeet pysyvän ilmasto- ja energia-alan monitasoisen vuoropuhelun käynnistämisestä hyödyntäen inspiroivia hyviä käytäntöjä, joita on kerätty muun muassa Life NECPlatform -hankkeessa ⁽¹⁵⁾.

23. katsoo, että yleisön osallistumista koskevaa hallintoasetuksen säännöstä (10 artikla) olisi tiukennettava ja seurattava paremmin, jotta kansalaiset todella saavat Århusin yleissopimuksen mukaisesti osallistua laajemmin ilmasto-, energia- ja ympäristöpolitiikan suunnitteluun ja täytäntöönpanoon. Tämä on olennaisen tärkeää, jotta käyttäytymisessä tapahtuisi rakenteellisia muutoksia.

24. korostaa, että vihreän kehityksen ohjelma sisältää useita uusia suunnitteluvaihtoehtoja ja tavoitteita paikallis- ja alueviranomaisille. Tarkistetussa hallintoasetuksessa olisi siksi veloitettava jäsenvaltiot lisäämään kansallisiin energia- ja ilmastosuunnitelmiin uusi luku ”Tuki ja resurssit paikallis- ja alueviranomaisille täytäntöönpanoa varten”, jossa jäsenvaltiot kuvaisivat, millaista teknistä ja taloudellista täytäntöönpanotukea on saatavilla kaikilla hallintotasoilla, ja erityisesti esittäisivät yksityiskohtia rakenteellisesta ja järjestelmällisestä rahoitusmallista, johon on koottu paikallis- ja alueviranomaisten käytettävissä olevat eri EU-varat ja jossa jäsenvaltioiden EU-rahoituksen ohjelmasuunnittelulla (esim. RePowerEU, sosiaalinen ilmatorahasto, elpymis- ja palautumistukiväline, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)) tuetaan alue- ja paikallisviranomaisten vastuulla olevaa täytäntöönpanoa. Tästä luvusta olisi keskusteltava laajasti pysyvässä ilmasto- ja energia-alan monitasoisissa vuoropuheluissa.

25. kehottaa hyödyntämään tehokkaasti olemassa olevia monitasoisia välineitä, kuten osaamisvaihdon foorumia (KEP 2.0) ja ”Tiede kohtaa alueet” -aloitteita, jotta voidaan helpottaa vihreään siirtymään ja digitalisaatioon liittyvien parhaiden käytäntöjen, tutkimustulosten ja innovatiivisten ratkaisujen vaihtoa. Komitea kannustaa jäsenvaltioita, paikallis- ja alueviranomaisia ja oppilaitoksia osallistumaan aktiivisesti näihin aloitteisiin neloskierremallin mukaisesti tietopohjansa parantamiseksi ja yhteistoiminnallisen oppimisen edistämiseksi.

26. ehdottaa, että hallintoasetuksella tuetaan vihreän kehityksen ohjelmaa käsittelevien keskitettyjen palvelupisteiden perustamista valtiotasoa alemmille tasoille, jotta voitaisiin tehostaa yhdenmukaisen kestävä kehityksen toimintapolitiikkojen käyttöönottoa paikallis- ja aluetasolla monialaisesti. Niissä tarjottaisiin helposti saatavilla olevaa tietoa ja ohjeita uuden kansallisen lainsäädäntökehityksen täytäntöönpanosta sekä siitä, mistä voi saada teknistä ja taloudellista tukea. Keskitettyjen palvelupisteiden suunnittelussa olisi hyödynnettävä tähänastisia kokemuksia paikallisista rakenteista, joilla kuntia ja alueita autetaan ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista koskevien toimien toteuttamisessa, ja niiden antamaa tukea olisi laajennettava kattamaan myös muut vihreän kehityksen ohjelman osa-alueet.

27. korostaa, että paikallisilla ja alueellisilla energia- ja ilmastovirastoilla on keskeinen rooli paikallis- ja alueviranomaisten tukemisessa, kun nämä panevat vihreän kehityksen ohjelmaa täytäntöön: ne voivat auttaa kehittämään paikallisia valmiuksia ja osaamista, helpottamaan rahoituksen saamista ja parantamaan varojen jakoa. Niitä olisi tuettava nykyistä enemmän kohdennetulla EU:n rahoituksella ja rahoitusvälineillä sekä teknisen avun ohjelmilla (esim. European City Facility (EUCF), hankekehitysrahasto, The European Local Energy Assistance (ELENA) ja ManagEnergy-ohjelma). Komitea painottaa, että paikallis- ja alueviranomaisia olisi tuettava edellä mainittujen EU:n ohjelmien ja tähän tarkoitukseen varattujen EU:n varojen ja rahoitusvälineiden avulla paikallis- ja aluetasolla osaamisessa ja resursseissa olevien puutteiden korjaamiseksi.

⁽¹⁵⁾ Tämän EU-hankkeen tarkoituksena on helpottaa monitasoisen vuoropuhelun käymistä kuudessa jäsenvaltiossa (Bulgaria, Italia, Kroatia, Portugali, Ranska ja Romania) monitasoisen vuoropuhelun foorumien perustamisen kautta (<https://energy-cities.eu/project/life-necplatform/>).

28. ehdottaa, että tarkistetussa hallintoasetuksessa jäsenvaltiot veloitetaan tekemään kootusti selkoa paikallis- ja alueviranomaisin liittyvistä sitoumuksista, tiedoista ja toimenpiteistä, jotka sisältyvät kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksen allekirjoittajien kehittämisiin kestäväpohjaisia energia- ja ilmastotoimia koskeviin toimintasuunnitelmiin, ilmastoneutraaleja ja älykkäitä kaupunkeja koskevaan EU:n missioon sisältyviin kaupunkien laatimiin ilmastokaupunkisopimuksiin ja paikallisiin vihreän kehityksen ohjelmiin. Näin varmistetaan mahdollisimman korkea tavoitetaso ja se, että kansalliset energia- ja ilmastosuunnitelmat soveltuvat paikallisiin olosuhteisiin. Yhteinen tutkimuskeskus voisi olla keskeisessä roolissa⁽¹⁶⁾ tässä prosessissa ja antaa jäsenvaltioille sekä kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksen kansallisille koordinaattoreille hyödyllistä tietoa kustakin maasta muodossa, joka soveltuu sisällytettäväksi kansallisiin energia- ja ilmastosuunnitelmiin olemassa olevien tietojen täydennykseksi.

29. katsoo, että hallintoasetuksessa vahvistettujen kansallisten tavoitteiden sekä paikallisten ja alueellisten tavoitteiden väliset yhteydet ovat ratkaisevan tärkeitä jäsenvaltioiden sitoumusten uskottavuudelle. Komitea kehottaa Euroopan komissiota tekemään virallisen katsauksen valtiotasoa alempien tasojen ilmastotoimista ja raporttoimaan siitä YK:lle EU:n kansallisesti määritellyn panoksen tarkistamisen yhteydessä.

30. toteaa, että on tärkeää edistää innovointi- ja yrittäjyyskulttuuria paikallis- ja aluetasolla. Komitea kannustaa perustamaan vähemmän kehittyneille alueille innovaatiolaaksoja sekä innovaatiokeskuksia ja yrityshautomaita. Tällaisia paikallähäntöisiä rakenteita olisi tuettava hyödyntäen yhteisvaikutuksia julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien ja EU:n rahoituksen kanssa vihreän innovoinnin, sosiaalisen osallisuuden ja talouskasvun edistämiseksi.

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma yleisstrategiana: kohti eurooppalaista hyvinvointitalouden kehystä

31. katsoo, että vihreän kehityksen ohjelman kriteerien sisällyttäminen rakenteellisesti kaikkiin EU:n talouden ohjaus- ja hallintavälineisiin sekä rahoitusvälineisiin on olennaisen tärkeää, jotta voidaan luoda uusi kestävä hyvinvointia koskeva eurooppalainen kehys, jossa yhteiskuntien hyvinvointia mitataan muillakin indikaattoreilla kuin BKT:lla.

32. katsoo, että vihreän kehityksen ohjelma voidaan panna menestyksekkäästi täytäntöön vain, jos se sisällytetään asianmukaisesti EU:n talouden ohjausjärjestelmään alkaen monivuotisesta rahoituskehystä ja eurooppalaisesta ohjausjaksosta, ja suosittaa siksi, että Euroopan komissio tehostaa tämänsuuntaisia toimiaan eurooppalaisen ilmastolain 7 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Komitea katsoo, että kaikki kahdeksannen ympäristöalan toimintaohjelman ympäristöstä koskevat painopisteet on otettava huomioon, jotta EU ei ylittäisi maapallon sietokykyä.

33. kannattaa eurooppalaisen ohjausjakson toiminnan läpikotaista uudistusta ja sen sovittamista paremmin yhteen vihreän kehityksen ohjelman kaikkien alakohtaisten tavoitteiden ja siten sellaisten välineiden kuin kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien ja kahdeksannen ympäristöalan toimintaohjelman kanssa. Tässä olisi hyödynnettävä EU-ohjausjakson viherryttämälaitteesta saatuja kokemuksia ja otettava huomioon kestävä kehityksen tavoitteiden sisällyttäminen EU-ohjausjakson arviointiin.

34. korostaa, että vihreää siirtymää koskevien toimintapolitiikkojen sosiaalisia vaikutuksia on seurattava ja arvioitava jatkuvasti. Komitea kehottaa sisällyttämään vihreän kehityksen ohjelman seurantakehykseen sosiaalisen edistyksen indeksin kaltaiset vakiintuneet seurantavälineet, jotta voidaan arvioida sosiaalista osallisuutta koskevien toimenpiteiden tehokkuutta, ja ehdottaa tarvittaessa mukautuksia paikallisiin vihreän siirtymän strategioihin.

35. kannustaa sisällyttämään ”ei merkittävää haittaa” -periaatteen ja oikeudenmukaisten siirtymien sekä sosiaalisen ja ympäristöoikeudenmukaisuuden käsitteet nykyistä tiiviimmin EU-ohjausjakson arvioinnissa käytettyihin indikaattoreihin ja varmistamaan, että kansallisen tason täytäntöönpanomenetelmät ovat riittävän johdonmukaisia ja soveltuvia täytäntöönpanoon valtiotasoa alemmilla tasoilla.

36. korostaa, että Euroopan tilintarkastustuomioistuin toteaa erityiskertomuksessaan EU:n ilmasto- ja energiatavoitteista⁽¹⁷⁾, että kansallisissa energia- ja ilmastosuunnitelmissa ei esitetä investointitarpeita ja rahoituslähteitä riittävän tarkasti, jotta voitaisiin arvioida, onko rahoitusta saatavilla riittävästi vuoden 2030 tavoitteiden saavuttamiseksi. AK suosittaa, että jäsenvaltioiden kansallisissa energia- ja ilmastosuunnitelmissaan tekemiä investointitarpeiden arviointeja kehitetään ottamalla käyttöön yhteinen menetelmä investointitarpeiden analysoinnin yhdenmukaistamiseksi. Analyysi voitaisiin yhdistää paremmin EU-ohjausjaksoon ja sovittaa yhteen hallintoasetuksen 3 artiklassa tarkoitettujen kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien sekä hallintoasetuksen 15 artiklassa tarkoitettujen kansallisten pitkän aikavälin strategioiden toimenpiteiden ja tavoitteiden kanssa.

⁽¹⁶⁾ Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”EU:n vihreän kehityksen ohjelman aloitteiden alueille ja kunnille tarjoamien mahdollisuuksien ja synergioiden edistäminen (EUVL C, C/2023/249, 26.10.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/249/oj>) (CDR 229/2023).

⁽¹⁷⁾ Euroopan tilintarkastustuomioistuin, erityiskertomus 18/2023: ”EU:n ilmasto- ja energiatavoitteet – Vuoden 2020 tavoitteet saavutettiin, mutta on vain vähän viitteitä siitä, että toimet vuoden 2030 tavoitteiden saavuttamiseksi ovat riittäviä” (<https://www.eca.europa.eu/fi/publications/SR-2023-18>).

37. katsoo, että koheesiopolitiikka on paikallis- ja alueyhteisöjen kestäväen kehityksen perusväline. Komitea kehottaa Euroopan komissiota sisällyttämään vihreän kehityksen ohjelman entistä tiiviimmin osaksi tätä politiikkaa ja tehostamaan ”ei merkittävää haittaa” -periaatteen ja oikeudenmukaisten siirtymien sekä sosiaalisen ja ympäristöoikeudenmukaisuuden käsitteiden soveltamista myös tässä yhteydessä.

Vihreän kehityksen ohjelman sosiaalinen ulottuvuus

38. toistaa, että viimeaikaiset kriisit ovat heikentäneet EU:n yhteisöjä ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta, mikä on vaikuttanut vakavasti heikoimmassa asemassa oleviin. Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kehityksessä olisikin keskityttävä yhä enemmän sosiaaliseen ulottuvuuteen ja hyödynnettävä sosiaalisen innovoinnin potentiaalia oikeudenmukaisen vihreän siirtymän aikaansaajana.

39. suhtautuu myönteisesti Yhteisen tutkimuskeskuksen raporttiin väestökehityksestä ja ilmastonmuutoksesta⁽¹⁸⁾ ja toistaa siinä esitetyn kehotuksen ottaa huomioon alueelliset erot väestörakenteessa sekä väestön kehityssuuntausten ja kaupungistumisen välisissä suhteissa suunniteltaessa alueellisia vihreän siirtymän toteuttamistapoja. Tässä näkökohdassa painottuu paikkalähtöisen lähestymistavan tarve vihreän kehityksen ohjelman täytäntöönpanossa.

40. tähdentää, että nuoret ovat vastaanottavaisin väestöryhmä ja liikkeelle paneva, vaikuttava voima, joka edistää ja vaatii vastuullista toimintaa kestäväen kehitykseen siirtymiseksi. Komitea kehottaa paikallis- ja alueviranomaisia hyödyntämään nuorten sitoutumista ympäristönsuojeluun ja ilmastonmuutoksen torjuntaan ja osallistamaan ne paremmin päätöksentekoprosessiin.

41. korostaa tarvetta kehittää tehokkaammin taitoja ja valmiuksia paikallis- ja aluetasolla sekä yksityisellä että julkisella sektorilla tukemalla koulutusta, elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia ja kohdennettua koulutuspolitiikkaa, jotka edistävät nk. kestävyyskulttuuria. Tämä osa-alue olisi otettava paremmin huomioon kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia laadittaessa, niin että huomiota kiinnitetään erityisesti paikallisen ja alueellisen julkishallinnon osaamiseen. Pohjana olisi käytettävä 16. kesäkuuta 2022 annettua neuvoston suositusta oikeudenmukaisesta siirtymisestä ilmastoneutraaliuteen⁽¹⁹⁾ sekä kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia koskevia komission ohjeita⁽²⁰⁾. Komitea kehottaa jäsenvaltioita tekemään yhteistyötä oppilaitosten sekä paikallis- ja alueviranomaisten kanssa sellaisten räätälöityjen koulutusohjelmien kehittämiseksi, jotka vahvistavat opiskelijoiden ympäristövastuuta ja ilmastotietoisuutta.

42. korostaa, että on tärkeää edistää vihreän sektorin työvoiman monimuotoisuutta ja osallistavuutta. Komitea kannustaa toteuttamaan aloitteita, jotka edistävät aliedustettujen ryhmien, kuten naisten, vähemmistöjen ja vammaisten henkilöiden, osallistumista vihreään talouteen liittyviin koulutusohjelmiin ja työllistymismahdollisuuksiin. AK kehottaa jäsenvaltioita ja paikallis- ja alueviranomaisia tekemään yhteistyötä kansalaisjärjestöjen ja yksityisen sektorin kumppaneiden kanssa yhtäläisten osallistumismahdollisuuksien tarjoamiseksi kaikille ihmisille vihreillä työmarkkinoilla.

43. korostaa, että paikallis- ja aluehallinnon osaamisessa, valmiuksissa ja rahoituksessa on todettu puutteita ja että tilannetta on pahentanut elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpanosta aiheutunut lisätyömäärä. Komitea katsookin, että olisi tehostettava toimia – myös suoraan paikallisyhteisöille suunnattavien määrärahasiirtojen ja/tai rahoituksen kautta – julkishallinnon työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi energiasiiirtymän ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen osalta, ja suosittelee paikallishallinnon henkilöstön valmiuksien parantamisen tukemista koulutuksen ja henkilöstövaihtojen avulla. Sellaiset aloitteet kuin ilmastopuhujien lähettämisen verkosto voivat auttaa tässä, kun ne edistävät asialleen omistautuneiden ilmaston puolestapuhujien hajautettua verkostoa ja varmistavat näin, että paikallis- ja alueviranomaiset voivat hyötyä ruohonjuuritason sitoutumisen vahvistamisesta, yleisön tietoisuuden paranemisesta ja ilmastotoimien paikallisen täytäntöönpanon tehostamisesta, jolloin niiden toteuttamien kestävyysaloitteiden vaikutukset ovat suuremmat.

44. korostaa vertaisoppimisen ja parhaiden käytäntöjen jakamisen tärkeyttä siirtymän nopeuttamisessa ja kehottaa Euroopan komissiota ja asianomaisia toimeenpanovirastoja yhteistyössä AK:n kanssa edistämään EU-hankkeita koskevan tiedon ja tietämyksen vaihtoa ja tiedottamaan siirtymän konkreettisista eduista kansalaisille.

⁽¹⁸⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC133580>

⁽¹⁹⁾ EUVL C 243, 27.6.2022, s. 35.

⁽²⁰⁾ Komission tiedonanto: Ohjeet jäsenvaltioille vuosien 2021–2030 kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien päivittämisestä (EUVL C 495, 29.12.2022, s. 24).

45. toistaa, että paikallis- ja alueviranomaisilla on ratkaiseva rooli oikeudenmukaista siirtymää koskevien politiikkojen täytäntöönpanossa, sillä niiden vastuulla ovat yleistä taloudellista etua koskevat peruspalvelut, toimenpiteet energia- ja liikenneköyhyyteen puuttumiseksi ja muu kohdennettu tuki haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien suojelemiseksi elinkustannuksiin liittyviltä haitallisilta vaikutuksilta. Komitea toistaakin EU:n jäsenvaltioille esitetyn kehotuksen ottaa paikallis- ja alueviranomaiset mukaan ilmastotoimien sosiaalisen tuen suunnitelmien valmisteluun alusta pitäen sosiaalista ilmastorahastoa koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2023/955 ⁽²¹⁾ mukaisesti ja sovittaa nämä suunnitelmat yhteen kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien kanssa, jotta etusijalle voidaan asettaa toimenpiteet, joilla puututaan energia- ja liikenneköyhyyteen.

Bryssel 30. marraskuuta 2023.

*Euroopan alueiden komitean
puheenjohtaja*

Vasco ALVES CORDEIRO

⁽²¹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2023/955, annettu 10 päivänä toukokuuta 2023, sosiaalisen ilmastorahaston perustamisesta ja asetuksen (EU) 2021/1060 muuttamisesta (EUVL L 130, 16.5.2023, s. 1).